

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВИТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Освітній ступінь магістр

на тему:

**РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ**

Виконала:

студентка II курсу, 610з групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітня програма: Дошкільна освіта
Горбатенко Анна Володимирівна

Керівник: к.п.н, доцент

Трофаїла Наталія Дмитрівна

Рецензент: доктор філософії, доцент

Черніченко Людмила Анатоліївна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	6
1.1. Емоційна сфера старших дошкільників та можливості її розвитку як психолого-педагогічна проблема.....	6
1.2. Психологічні особливості дітей старшого дошкільного вік.....	19
1.3. Психологічний феномен казки та її вплив на розвиток особистості.....	33
1.4. Практичні форми та прийоми використання казкотерапії.....	43
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	53
2.1. Методи та процедура дослідження.....	53
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	57
2.3. Змістові аспекти розвитку емоційної сфери старших дошкільників засобами казкотерапії.....	64
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Сучасна дитина розвивається в досить складній соціальній ситуації. Сьогоднішній старший дошкільник в Україні народився на початку гібридної війни, зростає в умовах посилення економічної кризи, всесвітньої пандемії і безпрецедентних карантинних заходів.

Дитина не усвідомлює глибину глобальних змін світу, але вона знаходиться в емоційному полі дорослих, які з більшим чи меншим успіхом намагаються пристосуватися до нових реалій життя. Емоційний світ грає важливу роль в житті людини, а у період дошкільного дитинства емоції особливо інтенсивно впливають на всі психічні процеси: сприйняття, мислення, уяву, пам'ять, увагу, вольові процеси.

Таким чином, старший дошкільний вік є сенситивним для розвитку емоційної сфери та формування основ емоційного інтелекту – здібностей, що будуть актуальними протягом всього життя і часто визначають успіх та благополуччя людини у соціальних відносинах.

Одним із перевірених часом природніх засобів впливу на емоційну сферу дитини є казка.

Казка зберігала культурний код народу, його глибинний досвід. Вона завжди мала і терапевтичний ефект: символічно відображаючи ритуали ініціації, на підсвідомому рівні формувала досвід переживання страхів, подолання труднощів, давала надію на метаморфозу героя та щасливий фінал.

У житті дитини казка відіграє величезну роль, оскільки дошкільник зіставляє казкові сюжети з реальним життям і на основі казки вчиться жити у сучасному цивілізованому світі.

Універсальність і впливовість казки надихнули психоаналітиків Е. Фромма та Б. Беттельхайма, К. Юнга та його послідовників Х. Дікмана і М.-Л. фон Франц, представників трансактного аналізу, зокрема Е. Берна, засновника гіпнотичної школи М. Еріксона та ін. до психологічного осмислення та різноманітного використання її терапевтичний потенціалу.

Логічно припустити, що в контексті оптимізації розвитку емоційної сфери дошкільників метод казкотерапії може бути одним з найдієвіших серед методів психологічного впливу.

Все вище викладене зумовило актуальність і вибір теми дослідження: «Розвиток емоційної сфери старших дошкільників засобами казкотерапії».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку та розробити розвивально-корекційну програму.

Для досягнення означеної мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку, розкрити поняття «емоційна сфера»;
2. Розглянути можливості казкотерапії як засобу оптимізації розвитку емоційної сфери старших дошкільників;
3. Розробити розвивально-корекційну програму розвитку емоційної сфери старших дошкільників із залученням батьків.

Об'єкт дослідження – емоційна сфера старших дошкільників як психолого-педагогічна проблема.

Предмет дослідження – особливості розвитку емоційної сфери старших дошкільників засобами казкотерапії.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та систематизація сучасних наукових теоретичних та емпіричних досліджень емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку.

– емпіричні: спостереження, психо-діагностичні методики, аналіз та інтерпретація отриманих результатів.

Практична значущість результатів дослідження: отримані результати можуть бути використані дитячими психологами для вивчення психологічного благополуччя дітей, а також психологами-консультантами

для надання психологічної допомоги педагогам навчальних закладів та батькам.

Апробація результатів дослідження. Горбатенко А. Психологічний феномен казки та її вплив на розвиток особистості. Вісник Науково-дослідної лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в ХХІ столітті» : за матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї» (21 вересня 2023 р.). Вип. X. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; [голов. ред. Л. П. Карнаух ; редкол.: О. В. Рябошапка, І. Ю. Підлипняк , Т. В. Журавко]. – Умань : Візаві, 2023. С. 53-58.

Експериментальна база. Дослідження було проведено в Початковій школі № 1 Уманської міської ради Черкаської області.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота має таку структуру: вступ, два розділи, висновки, списку використаних джерел та додатки. Повний обсяг роботи 82 сторінки. У списку використаних джерел 46 найменувань.

ВИСНОВКИ

У роботі представлено результати теоретичного обґрунтування особливостей розвитку емоційної сфери старших дошкільників засобами казкотерапії. Виконання мети і завдань дослідження дало змогу зробити наступні висновки:

Відповідно першого завдання з'ясовано, що емоційна сфера старшого дошкільника - це сукупність переживань свого ставлення до навколишньої дійсності і до себе, що має складну багатосарову будову і включає: емоції та емоційні стани, почуття, настрої, емоційний інтелект та індивідуальний емоційний досвід. Старший дошкільний вік є сенситивним періодом розвитку емоційної сфери.

Основним фактором відхилень емоційної сфери дитини є негативний особистий емоційний досвід внаслідок деструктивних родинних стосунків: конфліктності, асоціальної поведінки когось з родичів, надмірної вимогливості батьків, зайвої критичності, недовірливості, покарання та обіцянок покарань, залякувань, психологічного та фізичного насильства, наявності страхів у батьків (особливо матері), відсутності можливості ідентифікувати себе з батьками протилежного полу, підміни родинних ролей. Розвинута емоційна сфера старшого дошкільника є підґрунтям психічного здоров'я людини впродовж всього життя.

Відповідно другого завдання казкотерапевтичні заняття можуть використовуватися для розвитку емоційної сфери старшого дошкільника, оскільки сприяють: ініціативності і самоактуалізації; орієнтації дитини у власних почуттях і бажаннях; розширенню словесного інструментарію для визначення своїх емоцій та емоцій інших людей; формуванню емпатії; розвитку емоційної саморегуляції. корекції характеру міжособистісних стосунків.

Оскільки сюжетно-рольова гра є провідною діяльністю дошкільника, особливого значення набувають методи поєднання казкотерапії із ігротерапією, лялькотерапією та психодрамою.

Для діагностики особливостей емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку ми використовували дві методики: «Діагностика емоційної сфери дитини» та «Чарівна країна почуттів».

За методикою «Діагностика емоційної сфери дитини» ми дійшли висновку, ця діагностична методика викликала у дітей підвищену зацікавленість до емоційних завдань, позитивні емоції, виражене бажання співпрацювати, таким чином ми зробили висновки, що діти старшого дошкільного віку потребують особливої уваги і активної допомоги дорослих у емоційному розвитку.

Методика «Чарівна країна почуттів» має труднощі з узагальнюванням результатів і направлена на індивідуальну діагностику емоційної сфери дитини.

Особливістю цієї діагностики – є те, що враховується значення кольору, який визначила сама дитина, тож один і той же колір на одній і тій же частині тіла, буде мати різну інтерпретацію.

Відповідно третього завдання, визначено, що важливим фактором ефективності корекційно-розвивальної програми є спеціально організований казко-терапевтичний простір.

Кожне завдання, представлене на занятті, об'єднується персонажем-ведучим та єдиною сюжетною лінією, що дозволяє окреслити казково-терапевтичний простір, підвищувати інтерес дітей, цілісність сприйняття теми, потребу до вираження емоцій.

Ми пропонуємо використовувати інтегровані методи поєднання казкотерапії із ігротерапією, лялькотерапією та драматизацією, що підвищує ефективність кожного заняття окремо і комплексу в цілому.